

vats del gòt. LISTS, a-al. ant. ags., esc. ant. *list* 'astúcia': per més que encara segueixin en aquesta rutina, amb retocs secundaris, Kluge, Gamillscheg (*Rom. Germ.* II, 149), *REW*₂ (5083a) i Wartburg (que va provar tenaçment de refutar la nostra explicació en la *ZRPb.* LXXIII, 268-73, adobant l'etimologia germànica, i repetint o addicionant petits arguments sense valor). Aquesta etimologia no mereix tanta atenció: a part de la greu disparitat semàntica i morfològica, la *l* germànica difícilment podia donar *i* castellana, i salta a la vista que no pot justificar la *ɣ* oberta unànime de què parteixen el català, el portuguès, la llengua d'oc i l'italià. S'imposava renunciar-hi: això no és germanisme sinó etimologia pangermanista.

Cornu, *GGrI*₂, § 8, volia explicar el nostre mot per un encruament de *presto* amb *leve*, fent massa cas d'una forma del portuguès antiquat, *lester* (S. XVI), provinent, és ben clar, de la frase feta *lestes e prestes* «modo de falar que se diz do que está prompto e preparado»: aquí *prestes* és un de tants gasconismes del llenguatge nàutic portuguès: < oc. ant. *prestz* nominatiu, indicatiu, però, insuficient per sospitar que *lesto* també hagués entrat en portuguès per aquesta via (cf. supra); però ni *leve* és sinònim de *presto*, condició indispensable per als encruaments, ni fóra creïble que aqueixa espúria creació es produís alhora en tantes llengües romàniques. Clédat, *Dict. Etym. Fr.*, va suggerir que *lesto* i la seva família vinguessin d'un mot llatí *SUBLESTUS* 'dèbil, flac': uns altres latinistes l'entenen en el sentit de 'lleu, frívol', cosa que podria donar base semàntica per a *leste*, passant per 'lleuger, àgil': per més que aqueixa accepció resti ben insegura, ¿fóra possible postular un **LESTUS* vulgar extret d'aquell amb sentit no massa allunyat? seria la menys inversemblant de les etimologies proposades pels nostres col·legues, si no fos la fragilitat de totes les hipòtesis necessàries, i vist que aquell mot, trobant-se exclusivament en Plaute, és ben dubtós que es pogués mantenir en llatí vulgar.

Els col·legues no havien prestat atenció, a propòsit d'aquest problema (badaven, com sovint en el que no és fr. ni toscà), al fet que el cat. *leste*, it. *lesto*, oc. ant. *lesta*, és un mot ben conegut a l'Edat Mitjana en qualitat de participi del verb que en llatí és *LEGĒRE* 'llegir', 'escollir'. L'it. ant. *lesto* 'llegit' és bastant freqüent: en recull Monaci diversos exs. en la seva *Crestomazia It. dei primi secoli* (veg. les cites en el seu glossari); el veig en la *Storia di Santa Catarina* escrita el 1330 i l'usa l'abruzzès Buccio di Rinaldo en la seva *Storia d'Aquila* de 1343-1362 (Mussafia, *Wiener Sitzungsber.* cx, 369, i gloss., s. v.); l'estudien i en citen exemples M-Lübke (*Rom. Gr.* II, § 341), Rohlf's en la seva *Gram. Històrica*, també en parlà Ascoli (cf. *AGI* IV, 393-8; III, 467), i fàcilment ho podríem engruixir encara.

El català antic *leste* 'triat' i 'llegit' i l'occità *lesta* (*liesta*) ja els hem documentats prou en l'exordí d'aquest mateix article, i en *LLEGIR*. Tot això indica l'existència de **lesto* com a participi de *LEGĒRE* en una ampla zona del llatí vulgar o del romànic primi-

tiu: car la concordança tan singular entre l'italià meridional i septentrional, la llengua d'oc i el català no pot ser fortuïta ni moderna; i el sentit de 'triar', que *LEGĒRE* no ha conservat, pràcticament gens, en romànic, acaba de provar l'antiguitat d'aqueixa formació; ens la confirma encara la forma *legestum* 'llegit' registrada pel gramàtic gallo-romà Virgilius Maro c. l'any 600, encara que aquest tractadista, sempre més o menys innovador,³ va modificar una mica el vulgar *lesto* per adaptar-lo al radical de *LEGĒRE*.

La forma primitiva d'aquest participi, i del nostre adjectiu, pogué ser **LEXITUS* o **LĒXTUS*, pel que dóna a entendre el vocalisme d'una part de les formes romàniques: oc. ant. *liesta*, variant catalana *llista*, aran. *alistà*, tots tres amb una diftongació que postula *ē* + palatal; i alhora tot seguit apareixeria la pronúncia reduïda **LĒSTUS*, del qual vindrien el cast. *listo* i altres. Hi havia models de sobres per a aquestes innovacions ja antigues: *visitus*, *responsitus*, *absconsitus*, *tessitus*, en part ja clàssics, com *positus*, *quaestus*, i fins *textus*, donada la relació del text amb la lectura. Tot això recolzant en el punt de partida del pretèrit *lexi*.

L'adjectiu *leste* difícilment pot ser res més que una aplicació especial d'aquest antic participi tan estès. 'Escollit', 'seleccionat' és una idea que es presta a tota mena d'evolucions laudatòries, com ho són totes les abraçades pel nostre adjectiu. Podem també pensar que *leste* en el sentit de 'llegit' hi aportés la seva part: d'home llegit, culte' es passa fàcilment a 'intelligent, sagaç' —la del llenguatge català conservador, supra—, cf. el port. alentejà *treslido* (< **tras-létido*) «muito inteligente» (Capela, *O Dialeto de Elvas*); encara pogué ajudar-hi la idea de 'acabat, finit' puix que *acabat* és 'perfecte': «la qual letra *lesta*, dix que ell ---», «la qual fonc ab veu alta aquí *legida* e *lesta* ---», cites del *DAG.* en docs. del S. xv. A l'article *LLEGIR* he documentat *lesta* com a derivat participial del verb oc. ant. *e(s)lieger* 'selecció'/*ELIGĒRE*, i això ens forneix encara una altra prova de la nostra etimologia, car així ens expliquem la forma del milanès *alèst* «lesto, pronto» que en va volgueren explicar com a resultat d'un procés fonètic *l- > al-* (Salvioni, *Fonet. d. dial. d. Città di Milano*, 102).

En tot cas no té validesa en contra, l'objecció que *listo* o *lesto* no s'hagin trobat com a participis en les fonts castellanés ni portugueses: tampoc no s'hi poden documentar amb aquest valor adjectius com *falto*, *ducho*, *suelto*, *junto* o el substantiu *debesa*, i no obstant ningú no dubta de llur provenença participial. Els substrats de llatí vulgar desaparegueren més aviat en unes llengües romàniques que a les altres. I ja he dit el que penso del possible corrent migratori del nostre adjectiu des del Mediterrani cap al Ponent peninsular, cosa que llevaria els escrúpols als qui els en queden: jo ni hi crec ni en descric, però en tot cas és innecessari.

DERIV.: *Llestarró*. *Llestedat*, *-etat*; *llestitud* [Lacavalleria] i més comunament *llestesa* [Belv.]. *Enllestir* [Lacav.]: és notable i deu tenir molt d'originari l'acc. mallorquina d'*enllestir-se* [«vestirse, adornarse; empe-